

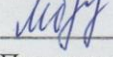
МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

МО «Закаменский район»

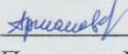
МАОУ «Ехэ-Цакирская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО на заседании
МО учителей гуманитарного
цикла

 /Максарова М.Б./
Протокол №1 от «30» 08 2023г

СОГЛАСОВАНО

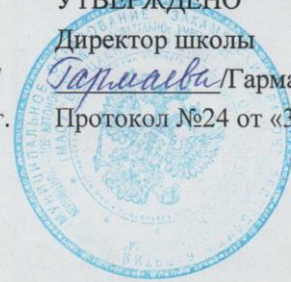
Замдиректора по УВР

 /Аршанова И.Л./
Протокол №1 от «30» 08 2023г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

 /Гармаева Х.В./
Протокол №24 от «31» 08 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Бурятский язык»

для 6 класса основного общего образования

на 2023-2024 учебный год

Составитель: Цырендоржиева Оюна Мэлсовна,
учитель бурятского языка и литературы

у. Ехэ-Цакир, 2023 г.

Тайлбaри бэшэг

6-дахи классай буряад хэлээр ажалай программа иимэ нормативна документнууд дээрэ үндэһэлнэ:

- Федеральный закон «Об образовании» в Российской Федерации» №273 от 29.12.2012
- Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства Просвещения РФ от 22 марта 2021 г. №115
- Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования ФГОС №286 от 31.05.2021 ;
- Примерная программа учебного предмета «Бурятская литература» для общеобразовательных организаций с обучением на родном (бурятском) языке V-XI классы;
- Учебный план MAOY “Ехэ-Цакирская СОШ” на 2021-2022 учебный год;
- Основная образовательная программа основного общего образования MAOY “Ехэ-Цакирская СОШ”;
- Годовой календарный учебный график MAOY “Ехэ-Цакирская СОШ” на 2023-2024 учебный год.

Ажалай программа бэелүүлгэдэ иимэ һуралсалай ном хэрэглэгдэхэ зэргэтэй. О.Ш.Цыремпилова, Ц.С.Жанчипова “Буряад хэлэн”, 6-дахи класс, Улан-Удэ, «Бэлиг», 2018 г.

Шухала шадабари ба дадалнууд

Һурагшад 6-дахи класс дүүргэхэдэ, иимэнүүд буряад хэлээр шадабаритай (**предметные результаты**) болохо ёһотой:

- үгэ соохи үзэгүүд ба абяанууды зүбөөр илгаруулха, шүүлбэрлхэ;
- буряад хэлэнэй үгын баялиг, үгэнүүдэй удха тайлбарилха;
- үгэнүүды бүридэлөөрнь, мэдүүлэлнүүды байгуулгаарнь шүүмжэлхэ;
- юрын болон орёо мэдүүлэлнүүды зохёохо;
- буряад болон абтаһан үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, үгэнүүды болон мэдүүлэлнүүды зүб үгүүлхэ, бэшэхэ;
- юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан найруулганууды бэшэхэ;
- түсэб табижа шадаха.

Метапредметнэ шадабари: бэе гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатаяа сугтаа һуралсалай проблемнэ асуудал яжаа шиидхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүды түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ һураха;
- критеринүүды зохёохо;

Оршон тойрониие шудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идейнь ямар бэ?;
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;

- үгөөр хэлэгдэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохи холбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһоо дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол аман ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэнхэлэн, хэрэгтэй сагта монолог гү, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнууды табиха.

Һуралсалай ажалда дифференцированнэ, творческо, элдэб нюруугай даабаринууд дурадхагдана.

Метапредметнэ шадабаринуудаар һурагшадые хангахаар проектнэ хүдэлмэринүүд хараалагданхай. Иимэ зохоохы ажал гү, али түсэл бэлүүлэгдэхэ:

- Байгал далай
- Улаан-Удэ – Бурядай түб хото
- Сагаалганай һайндэр

Программын бүридэл

1. Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ
2. 5-дахи класста үзэнхөө дабталга
3. Лексикологи. Фразеологи.
4. Грамматика. Морфологи
5. Юумэнэй нэрэ
6. Тэмдэгэй нэрэ
7. Тоогой нэрэ
8. Тулоонэй нэрэ
9. Дайбар угэ
10. Жэл соо үзэнхөө дабталга

Буряад хэлээр 6-дахи классай календарна-тематическа түсэб

№	Разделнүүд, темэнүүд	Темэ үзэхэ сагай тоо
Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ - 1 час		
1	Хэлэн тухай, түрэн дайда.	1
2	Харилсаанай байдал.	1
5 класста үзэнхөө дабталга – 4 саг		
3	Фонетикэ.	1
4-5	Үгүүлэл. Үгүүлэлэй анализ.	2ч.
6	Лексикэ.	1
7-8	Синтаксис. Холбуулал. Мэдүүлэл.	2

Лексикологи. Фразеологи. - 4 час + 2 ч.		
9-10	Лексикологи. Толинууд.	1/1
11-12	Фразеологизмууд, тэдэнэй гол шэнжэнууд.	2
13	Фразеологизмын синтаксическа уургэ	1
14	Хэлэлгэ хугжөөлгэ.	1
Грамматика. Морфологи. – 2 саг		
15	Грамматика. Морфологи. Хэлэлгын хубинуудай лексическэ категори	1
16	Хэлэлгын хубинуудай лексическэ, синтаксическа категориууд.	1
Юумэнэй нэрэ		18ч./2ч.
17	Юумэнэй нэрэ	1
18	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд	1
19-20	Нютагайм домогто газарнууд (хуралсалай проект)	2
21	Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд	1
22	Шалгалтын ажал	1
23	Юумэнэй нэрын нэгэнэй тоо	1
24-25	Юумэнэй нэрын олоной тоо	2
26	Юумэнэй нэрын зохилдол	1
27	Нэрын падеж. Аялганаар хуултэһэн үгэнүүдэй зохилдол	1
28	Хамаанай падеж	1
29	Юумэнэй нэрын зүгэй, уйлын падежнүүдэй залгалтанууд	1
30	Юумэнэй нэрын зэбсэгэй, хамтын, гаралай падежнүүд	1
31	Зохилдол дабталга. Шалгалтын хүдэлмэри.	1
32	Юумэнэй нэрын нюурта хамаадал.	1
33	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадал.	1
34	Юумэнэй нэрын морфологическа шүүлбэри	1
35-36	Дабталга, шалгалта. Угуулэл.	2

№	Разделнүүд, темэнүүд	Темэ үзэхэ сагай тоо
Тэмдэгэй нэрэ (8 час) +1 ч.		
37	Тэмдэгэй нэрэ	1ч.
38	Тэмдэгэй нэрын илгарал. Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд.	1
39	Шанарта тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнүүд.	1
40	Харилсаата тэмдэгэй тэмдэгэй нэрэнүүд	1
41	Абтаһан тэмдэгэй нэрэнүүдые зуб бэшэлгэ. Хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ.	1
42	Тэмдэгэй нэрын хэлэлгэ соо хэрэглэлгэ тухай	1
43	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал	1
44	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал	
45	Угуулэл	/1ч.
Тоогой нэрэ (7ч.)		
46	Тоогой нэрэ	1
47	.Тоолоһон тоогой нэрэнүүд. Тоолоһон тоогой нэрэнүүдэй хуулэй -н хашалганай хэрэглэлгэ	1
48	Дугаарлаһан тоогой нэрэнүүд	1
49	Баглуулһан тоогой нэрэнүүд	1

50	Суглуулхан тоогой нэрэнүүд	1
51	Тоогой нэрын удхаараа илгарал	1
52	Хэлэлгэ соо тоогой нэрын хэрэглэлгэ тухай	1
53	Угуулэл	/1ч
	Түлөөнэй нэрэ (6ч.)+1ч.	
54	Түлөөнэй нэрэ	1
55	Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал	1
56	Түлөөнэй нэрын олоной тоо	1
57	Түлөөнэй нэрын зохилдол	1
58	Түлөөнэй нэрын хамаадал	1
59	Түлөөнэй нэрын хэрэглэлгэ	1
60	Угуулэл	1
	Дайбар үгэ (5ч.)+ 1ч.	
61	Дайбар үгэнүүд	1
62	Анхан ба гараһан дайбар үгэнүүд	1
63	Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал	1
64	Дайбар үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1
65	Угуулэл	1
66-68	Жэл соо үзэһэнөө дабталга	2

28	Практическа хүдэлмэри	1
29	Мэдүүлэл. Мэдүүлэлнүүдэй хэлэгдэһэн зорилгоороо илгаа. Хөөрэхэн мэдүүлэл. Асууһан мэдүүлэл. Идхahan мэдүүлэл	1
30	Шалгалтын хүдэлмэри	1